

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ
СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

ВЛАСНИК:

ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ В. Х
АРХИЈЕРЕЈИ.

УРЕДНИК: ИЛАРИОН РАДОНИЋ, ЈЕРОМОНАХ.

ГОД. XIV.

15. ДЕЦЕМБРА 1900.

БР. 23.

Садржина :

Званично. — Нови митрополит Бањалучко-Бихаћки Евгеније Ле-
тица — Библија и најновије откриће јероглифа на споменицима
старога Египта. — Књижевне оцјене и прикази. — Дописи. —
Разно. — Јавне благодарности. — Читуља. — Званични огласи.

САРАЈЕВО

ПРВА СРПСКА ШТАМПАРИЈА РИСТЕ Ј. САВИЋА И ДРУГА.

Књижевни оглас.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Отвара се претплата на издања Матице Српске за годину 1901. и позивају се пријатељи српске књиге да се изволе на њих претплатити код Матичиних повјереника.

Матица ће у току 1901. године издати:

6 КЊ, „ЛЕТОПИСА“ СА 3 „КЊИГЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ“

5 „КЊИГА ЗА НАРОД“ С КАЛЕНДАРОМ ЗА 1902. ГОДИНУ.

Летопис ће излазити свака два месеца у свескама од 7—8 штампаних табака; тако ће Матичини чланови и претплатници у току идуће године добити 205, 206, 207, 208, 209 и 210 књигу. Редакцијони Одбор ће се старати, да Летопис, као књижевно-научна повремена књига, буде књижевно огледало савременог живота и културног рада Срба и осталих просвећених народа, нарочито њихове књижевности, вештине и науке. У свакој књизи „Летописа“ ће бити одељење за претрес књижевности: свака важнија књига ће се оценити или приказати а свака нова ће се, ако се пошље уредништву, бар објавити. Редакцијоном Одбору (чланови: др. Милан Савић, секретар Матичин, проф. Милутин Јакшић, др. Јован Радонић, библиотекар Матичин и проф. Тихомир Остојић) биће на помоћи својом сарадњом чланови Књижевног Одбора и Одељења Матице Српске. А обећали су своју сарадњу или су већ послали радове и ови књижевници: Симо Матавуљ, Ст. Сремац, Бран. Нушић, Јанко Веселиновић, Јов. Дучић, А. Шантић, Свет. Ђоровић, Милета Јакшић, Свет. Стефановић; — др. Љуб. Недић, Богдан Поповић, Јаша Продановић, Јов. Скерлић, Милан Недељковић, Павле Поповић; — Ст. Новаковић, др. Теодор Мандић, М. Драговић, Анд. Гавриловић, Дим. Руварац, др. Ал. Белић, Душан Јакшић, Сима Томић, И. Зеремски, др. М. Шевић, др. Бр. Петронијевић, проф. Ђ. Вујаклија и супл. проф. Петар Марковић.

„Књиге Матице Српске“. Веће ствари, и научне и белетристичне, не ће се растезати на неколико књига Летописа, него ће се штампати за себе, као целина, и разшиљаће се уз Летопис када буде која готова. „Књиге Матице Српске“ се не ће продавати за себе, него ће их добивати само чланови Матичини и претплатници Летописа. Идуће године ће изаћи три „Књиге Матице Српске“, међу њима ће угледати свет „Мемоари“ пок. дра Јована Суботића.

„Књиге за народ“. Из задужбине Петра Коњевића издаће се пет „Књига за народ“ и Календар за 1902. годину. Садржина пет књига ће бити:

1. „Косово“ одабране јуначке песме о боју на Косову, с тумачењем.
2. Приповетка. 3. Живот св. апостола Павла 4. „Занат је златац“, рас-

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ИСТОЧНИК

ДУХОВНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА
И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XIV.

Сарајево, 15. децембра 1900.

Бр. 23

ВЛАСНИК:

ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ
АРХИЈЕРЕЈИ.

УРЕДНИК: ИЛАРИОН РАДОНИЋ, ЈЕРОМОНАХ.

ЗВАНИЧНО.

Установљење митрополије бањалучке и бихаћке. Његово цар. и краљ. Апостолско Величанство благоизвољело је Највишим ријешењем од 1. јануара 1900. од српско-православног Архиепископа и Митрополита сарајевског *Николаја Мандића* предложено и од васељенске патријаршије у Цариграду са синодалним актом од 12. јула 1899. одобрено устројство четврте српско-православне епархије у Босни и Херцеговини, која обухвата подручја бањалучког и бихаћког окружја са сједиштем митрополита у Бањојлуци, најмилостивије дозволити и исправу о том устројству потписати.

Именовање. Његово цар. и краљ. Апостолско Величанство благоизвољело је Највишим ријешењем од 11. августа 1900. најмилостивије наименовати дојакошњег архимандрита српско-православне епархије темишварске *Евгенија Лешцу* Митрополитом ново-устројене епархије бањалучке и бихаћке.

Српско-православна АЕ. М. Консистоорија Дабро-босанска.

Окружница.

Свима протопрезвитерским и парохијским звањима и свима срп.-православним општинама Митрополије Дабро-босанске.

Често Нам стижу пријаве, да се приликом народних зборова порта црквена на разне начине обесвећује, јер се у непосредну бли-

зину храма божијег увуку продавачи јела, пића и другијех ствари, те својом виком и мамљењем купаца ремете мир и ред и сметањем св. богослужењу штетно упливишу на побожност вјерних, а то по прописима црквеним не може и не смије бити. —

Да би се томе стало на пут, нашли смо за умјесно најстрожије забранити, да се у црквеној порти од сада намијештају којекакве клупе, разапвњу шатре и да се праве бараке и сјенице и томе подобно за продавање пића и јестива, јер ова мјеста нијесу за то, него за побожне цијељи одређена и освећена. Мјеста пак за продавање треба да буду изван црквене ограде, удаљена од цркве најмање 100 аршина, као што то државни закони прописују.

Ову нашу наредбу нека Пречасна г. г. протопрезвитери и протопрезвитератски надзиратељи саопште свему подручном свештенству, наложивши му, да исту првом приликом у цркви народу прогласе и у споразуму са својим црквено-општинским заступством спроведу, напоменувши, да ће се у случају непослушности политичка власт у помоћ позвати и кривци строго кажњени бити.

У Сарајеву, 20 октобра 1900.

А. Е. и Митрополит Дабро-босански:

Николај

Премјештен. Јереј Коста Продановић, свештеник марински, Приједорског Протопрезвитерата, премјештен је 7. децем. т. г., на молбу своју, за администратора парохије *Љеванске*. — Михајло Недимовић, администратор *Љевански* замолио је, те му је 7. децем. о. г. диктован премјештај на упражњену парохију *Лијешће*, дервентског Протопрезвитерата. — Тривко Максимовић, администратор *Лужачко-паланачке* парохије, Старо-мајданског Протопрезвитерата, премјештен је 30. новембра т. г. на парохију *Варешку*, у котару *Височком*.

Примљен и постављен. Свештеник Тодор Срдић, родом из *Бастаха*, примљен је у штатус овоземног ерп. правосл. клира, те му је повјерена упражњена парохија *вођеничка*, петровачког Протопрезвитерата, у администрацију.

НЕЗВАНИЧНО.

Нови Митрополит бањалучко-бихаћки Евгеније Летица.

Митрополит Евгеније Летица (по крштењу Манојло) родио се у децембру 1858. у *Плашком* у *Хрватској*. У свом родном мјесту и *Огулину* изучио је основну и главну школу, а потом у *Ср. Карловцима* свршио велику српску гимнасију. Одавши се правним наукама изучио

је исте на свеучилиштима у Загребу, Грацу и Бечу положивши сва три државна испита у Загребу. Г. 1884. ступио је у Митровици у адвокатску праксу, а 1885. дошао је као аускултант окружног суда у Сарајево, гдје је 1888. наименован судским приставом, те додијељен земаљској влади. Год. 1887. положио је у Сарајеву судачки испит, а год. 1892. и адвокатски — оба са одликом, те исте те године наименован је и владиним перовођом у земаљској влади. У том својству учествовао је у многим законодавним радовима земаљске управе као уредник „Гласника закона и наредаба“. Као правосудни чиновник сматрао се као један од најбољих и најспремнијих правника, стога је у опће код свију својих претпостављених и стекао особите симпатије и уважења. У току г. 1892. иступио је из државне службе и ступио као правни референт хипотекарне банке у Загребу, но ту не оста дуго, јер већ исте године напусти ту службу. дође у Ср. Карловце, гдје се упише као редован слушалац богословског училишта. Год. 1895. у марту мјесецу сврши богословију, те већ априла мјесеца исте године постаде другим биљежником саборског одбора у Ср. Карловцима. Мјесеца јуна исте године замонаши се у манастиру Кувешдину, добивши на постригу име Евгеније. Јула мјесеца буде произведен за ђакона, а у новембру исте године буде постављен копсисторијалним биљежником темишварске епархије. Године 1898. о Васкрсу Христову произведен је за синђела, а год. 1899. дана 7. (19.) марта за протосинђела. 1900. год пак у јуну мјесецу буде унапријеђен за архимандрита манастира св. Ђурђа код Темишвара. У овом га затекне и избор и именовање за првог митрополита новоустановљене митрополије бањалучке и бихаћке.

Нови митрополит Летица човјек је који располаже великим правничким и богословским знањем. То је и страјна, велика радна снага, што је показао и као биљежник темишварске епархије, којој је управо душа и све био; уз то ч.лик, свјетао карактер, правдољубив и истинит, те се с пуним надањем очекивати може, да ће уз те лијепе врлине своје на путу свога новог и узвишенога рада и дјеловања сјајно оправдати све жеље, наде и очекивања.

Библија и најновија открића јероглифа на споменицима старог Египта.

А. Н. Лопухин, — с руског: јереј Димитрије Јанковић, консист. савјетник.

[Сарајево.]

(Свршетак.)

Данас имамо јасну слику ове ствари. Зна се, да је један од синова Фараона Амосиса носио име Рамзес. Ова се ријеч по саставнијем

гласовима пише јеврејски са консонантима *рхмес*, те се вјероватно читала: Рамесс. У јероглифима се пише: *Рамес*, а пошто су фараони тога имена, додавали истом на крају слово: у, гласило би име: *Рамессу*. Види се дакле да је то име онако, како је у књизи Исход-а написано било име једнога од синова освајача Амосиса, и то баш онога сина, за којег вели један натпис: „Да живи до вјека спн цара Ра-мес“. — Сам град пак добио је своје име отуд, што освајач-отац, оснивач нове династије није могао наћи zgodнији назив за свој скоро најбољи град — који је за његова живота подигнут и којем бијаше сврха да за сва времена послужи знаком његове славне владавине, — него га је назвао по имену једнога члана своје породице.

Ради лакше евиденције овђе често споменутијех Фараона, целисходно је навести исте од времена Јосифова до изласка Израиљћана из Египта.

Пастирска династија:

Апофис — заштитник Јосифов.

Незнанога имена цар из ове династије.

XVIII. династија:

Амосис, који је са пријестола свргао пастирску династију.

Аменофис I.

Тотмес I., за чије се вријеме родио Мојсије.

Хатасу, кћи његова, која је Мојсија васпитала и под именом

Тотмеса II. владала.

Тотмес III.

Аменофис II.

Тотмес IV., за чије владавине бијаше излазак из Мисира.

За другу тврђаву „за спомен“ Фараона Амосиса названу Питом, имамо сличне доказе, да је подигнута много прије него што је династија Рамзеса пријесто задобила. Свједочанства за то, да име града бијаше Питом или Pithom — што Брукш држи истовјетним са Pachtum en Zalou, т. ј. „град за успомену“ Том или Тон којег су заробљени странци подигли“ — нађено је у Карноку у храму Аммона. Доказ тај по постанку свом односи се царевању Фараона Сете I., сина Рамзеса I. а оца Рамзеса II. Нема дакле сумње да су тврђаву Питом подигли одиста за то одређени заробљени Израиљћани.

У опште се много препирало чак и о том, да ли су баш збиља Јевреји били у ропском положају у Египту или то бијаше неки други народ. Неки учењаци тврде, да на египатским споменицима нигђе нема имена „јевреја, јудеја или израиљћана“. Но то се не да вјеровати. У статистичкој таблици Тотмеса III. у Карнаку, наилазимо међу име-

гласовима пише јеврејски са консонантима *рхмес*, те се вјероватно читала: Рамесс. У јероглифима се пише: *Рамес*, а пошто су фараони тога имена, додавали истом на крају слово: у, гласило би име: *Рамессу*. Види се дакле да је то име онако, како је у књизи Исход-а написано било име једнога од синова освајача Амосиса, и то баш онога сина, за којег вели један натпис: „Да живи до вјека спн цара Ра-мес“. — Сам град пак добио је своје име отуд, што освајач-отац, оснивач нове династије није могао наћи zgodнији назив за свој скоро најбољи град — који је за његова живота подигнут и којем бијаше сврха да за сва времена послужи знаком његове славне владавине, — него га је назвао по имену једнога члана своје породице.

Ради лакше евиденције овђе често споменутијех Фараона, целисходно је навести исте од времена Јосифова до изласка Израиљћана из Египта.

Пастирска династија:

Апофис — заштитник Јосифов.

Незнанога имена цар из ове династије.

XVIII. династија:

Амосис, који је са пријестола свргао пастирску династију.

Аменофис I.

Тотмес I., за чије се вријеме родио Мојсије.

Хатасу, кћи његова, која је Мојсија васпитала и под именом

Тотмеса II. владала.

Тотмес III.

Аменофис II.

Тотмес IV., за чије владавине бијаше излазак из Мисира.

За другу тврђаву „за спомен“ Фараона Амосиса названу Питом, имамо сличне доказе, да је подигнута много прије него што је династија Рамзеса пријесто задобила. Свједочанства за то, да име града бијаше Питом или Pithom — што Брукш држи истовјетним са Pachtum en Zalou, т. ј. „град за успомену“ Том или Тон којег су заробљени странци подигли“ — нађено је у Карноку у храму Аммона. Доказ тај по постанку свом односи се царевању Фараона Сете I., сина Рамзеса I. а оца Рамзеса II. Нема дакле сумње да су тврђаву Питом подигли одиста за то одређени заробљени Израиљћани.

У опште се много препирало чак и о том, да ли су баш збиља Јевреји били у ропском положају у Египту или то бијаше неки други народ. Неки учењаци тврде, да на египатским споменицима нигђе нема имена „јевреја, јудеја или израиљћана“. Но то се не да вјеровати. У статистичкој таблици Тотмеса III. у Карнаку, наилазимо међу име-

нима разних освојених и покорених племена на један народ, који се зове: *сву* или *хеви*. Тај назив забиљежен је под текућим бројем 79. тога списка, а толико блиско стоји називу „јевреја“ да се може претпоставити, до се под њим баш јевреји разумију. На другоме натпису којег је Брукш у шездесетијем годинама овога вијека прочитао, каже се, да се њеко заробљено племе, које се зове: *Fenchu*, занимало ношењем камења из каменитијех мајдана Руфе (по Страбону: Троје) у Мемфис и у друге градове. Назив: *Фенху* значи „носиоц пастирског штапа“ а зна се, да су Израиљћани у земљи ропства били пастири.

Брукш примјећује: „Тако су се („Фенху“) у опће називала она пастирска и скитачка племена семитскога поријекла, која су живјела у сусједству Египта а стојали су према Мисиру у истом одношају као и Јевреји“. — Египтолог Шаба покушао је, да докаже идентичност другог њеког народа са Јеврејима у ропству египатском. Написао је наиме у лејденском музеју у једном папирусу на њеко племе, које се звахе: *Aregiu*. То се племе занимало ношењем камена за градњу храма сунца за вријеме Рамзеса великог у близини Мемфиса. На основу њеке сличности у имену и занимању закључује египтолог Шаба, да *аериу* није ништа друго, него *јевреј*. Та претпоставка међутим није основана, као што је то доказао египтолог *Берч* (*Birch*, *Ancient Egyptans*, стр. 376.), јер се племе *аериу* спомиње први пут у Египту тек за вријеме владавине Рамзеса IV., т. ј. на сто година прије, него што се Саул зацарио. Према томе племе *аериу* и *јевреји* нијесу један и исти народ.

Што се тиче библијске повјести о избављењу Мојсијеву из воде и васпитању његову „од кћери Фараонове“ из података у Исх. II. 10, Дјел. ап. VII. 22. и Јевр. XI. 24. види се, да је Мојсије био васпитан, као посинак Фараонове кћери, и да је тијем начином задобио право наслједства на Фараонов пријесто; али он је радије хтио страдати са народом божијим, него ли уживати у пролазним насладама. Фараонова кћи, била је по свој прилици самостална царица, иначе обзиром на бојазан егоистичнијех жречева за њихово знање, никако не би могла свога посињенога малишана посвијетити „у сву мудрост египатску“. На основу египатскијех споменика може се поуздано тврдити, да је у свом риједу Фараона, почам од треће династије, када се почеше тако називати, па све до пропасти египатскога царства од Перзијанаца, дакле за свијех шеснаест стољећа, владала свега једна једина самостална царица, за коју се зна. Потпуно име њено означају споменици са: Хат—асу—Нумптамун. Ти су пак споменици из доба унучади онога цара „који не знадијаше Јосифа“. Она је владала много

година, испрва у име свога оца, потом са својим мужем, а за тим за вријеме малодобности свога брата Тотмеса III., који се послѣ њене смрти побринуо, да на споменицима збрише све трагове и знаке владавине своје сестре — било, што је она хтјела обезбиједити пријесто Мојсију, било из другог каквог, непознатог узрока мржње на сестру.

Царица Хат—асу претстављена је на свима споменицима са бродом, у знак њене самосталности у управи Египта. Она је подигла два обелиска у Тивајиди у спомен свога оца; један стоји и данас, а други је подлегао времену. Сачувани обелиск, други је по величини, а неоспорно да је најљепши у цијелом свијету. Исјечен је из једног комада краснога гранита, дивно истесан и рељефима и јероглифима, којима по љепоти нема равнијех, украшен. Натпис му гласи, да су га почели правити петнаесте године владавине царице Хат—асу, а довршили га седамнаесте. На свакој страни забиљежено је, да је она „под именом свога оца“ (Тотмеса) владала, а међу многим титулама њенијем као нпр. „царујућа жена“, „царица горњег и доњег Египта“, налази се и она библијска титула „кћи Фараонова“.

Други споменик славне царице Хат—асу јесте храм Диер—ељ — Багори у Тивајиди. На зидовима те зграде израђене су умјетношћу највишег египатског стила скулптурне слике појединости војне против Етиопљана на Арапском полуострову. Слике приказују, како војсковођа египатске царице Хат—асу прима непријатељског војводу, који је праћен женом и кћерју дошао, да моли за милост. Није немогуће, да лик египатског војводе приказује царичиног посинка Мојсија, јер нам св. писмо казује, да је Мојсије био сиан и у ријечи и на дјелу, и да се показао достојан назвати се сином шћери Фараонове. (Дјел. ап. VII. 22. Јевр. XI. 24.) Сагласно о том свједоче Јосиф Флавије и Иринеј о „слави, коју је Мојсије у својству војсковође у војни на Етиопљане задобио“. (Joseph. Antt. II. X. 2. Iren. Frag. de perd. Iren. tract. p. 347.) када је побједоносно приспио у пријестолни град Етиопије, гђе се кћи цара етиопског заљубила у њега и он се врати у Египат оженивши се њоме. Ма да је већи дио овог свједочанства примјетна лаж — ипак нам оно помаже, да објаснимо навод књиге Числа (XII. 1.) по којем је „Мојсије узео себи за жену етиопљанку“.

Да су се пак Израилћани у то вријеме одиста у Египту налазили, јасним, монументалним доказом служи слика черпића у Гурнови, у околини Тивајиде, гђе се налазе остаци велељепне гробнице знаменитог египћанина Роспера. Исти бијаше надзиратељ Египта за вријеме Тотмеса III. Слике на тој гробници јасно доказују не само, да су Израилћани живјели у Египту у то доба, када је Мојсије морао

бјежати у земљу Мадијамску, него чак и то, да су их силом принуђивали, да праве черпиће. На том знаменитом споменику има много слика и натписа, од којих се њеки овако читају:

Средњи натпис:

„Заробљеници, приведени његовим величанством Тотмесом III. Раде на храму Аммона“.

Натпис на лијевој страни:

„Израђен черпић за зидање тврђаве за спомен *Фараону* у Тивајиди.

На десној страни:

„Врховни надзорник послова говори раденицима: радите живо рукама. Не лијењите се. Не стојте!“

Њеки од насликанијех заробљеника имају јасне, уочљиве црте јеврејске расе. Међу њима насликано је четири човјека, египатскијех надзиратеља, онако, како су описани у књизи Исход-а. — тако, да нам слика ни часка не да сумњати, да је она изображење ропског положаја Израилћана у Египту. Вилкинсон при том примјеђује „да је черпића са именом Тотмеса III. много више нађено, него ли са именом свих осталијех Фараона“. А Росселини додаје „да се черпићи, што су из доба Тотмеса у Египту нађени, *свагда сасхоје из смјесе сламе*, како то прича 12. V. Исход-а, ма да је смјеса материје у разнијем примјерцима неједнака“.

Њеки држе, да се скоро не да ни замислити, да су Израилћане ћерали на рад тако далеко од њиховога мјеста пребивања, т. ј. из долњег Египта чак у горњи Египат у Тиву. Но већ споменути натпис нам казује, да су заробљеници били „доведени“ да раде, ма из којег мјеста, а да и не спомињемо библичну повјест, која вели: „и разсија се народ по свој земљи египатској, да чупа стрњику у мјесто пљеве“. (Исх. V. 12.)

У погледу Фараона, који се у црвеном мору удавио, бијаше веома разноликијех претпоставака. Кук држи, да је то био Тотмес II, а Вилкинсон опет, да је Тотмес III., други учењаци пак држе, да је то унук Тотмеса III, Тотмес IV. Узевши у обзир разне, доказане околности, лакше је прихватити пошљедњу претпоставку него ли прве двије.

Мнијење, да се у црвеном мору Тотмес IV. утопио, потврђује, се многим приликама. Из споменика се види, да је царевање тога Фараона било краткога вијека и неславно, што се саглашава са библијском повјести о том несретном цару. Таблица на шапама већег сфинкса у Гизеху јесте један од малобројних споменика, што су иза тога Фараона заостали. Из натписа на лијевој страни споменика види се, да

је између смрти Тотмеса III. и Тотмеса IV. протекло вријеме од 35 година, што одговара владавини Аменофиса II који бијаше отац или старији брат Тотмеса IV. Други натпис, који се налазио на граниту према Фиљском острву на ријеци Нилу јасније говори о том Фараону. Послије обичних, високијех титула, она се одједанпут прекида са ријечју: *али...*“ очевидно указујући тијем на неудаће и биједу, што карактеришу владавину тога цара. У опште пак претпоставка, да је Тотмес IV. био онај Фараон, који се у црвеном мору удавио, потврђује се тијем фактом, што гробница његова *све до данас није нађена* нити у околиви Тивајиде, гђе су сви остали Фараони осамнаесте династије погребени, нити у околини гробница другижех Фараона.

Узмимо ли, да се Фараон Тотмес IV утопио, то нам ни најмање није јасна историјска судба његовијех прејемника. Незна се ко бијаше Фараон Аменофис III. — којег Грци знају под именом: прејемник Мемнона, Тотмеса IV., — да ли прави син Тотмеса, за каквог се издаваше, и да ли је пријесто по напљедству задобио? У опште је историја тога доба врло спутана и мрачна, што је природна пошљедица неспокојства у држави, проузрокована смрћу Фараона и цијеле војске. Вилкинсон вели, „премда се Аменофис III. назива сином Тотмеса IV основана је сумња, да није био чисто египатскога поријекла. Његова је карактеристична црта да са страним царевима у додиру стоји, што потврђује, да је поријеклом стран, и даје повода закључити, да је био истога племена, као и они страни владаоци, који су послје њега сјели на пријесто Египта, и с мржњом према народу управљали“. Ако је то овако, то је сагласност повјеснице египатске са библијом потпуна, пошто из 29. XII. Исход-а знамо, да првенац онога Фараона, који је у црвеном мору погинуо, није могао свога оца на пријестолу напљедити, јер је умро још оне страшне ноћи, када у Египту сви првенци поумираше.

Наскоро послје смрти Тотмеса IV. наступила је у Египту промјена у државној религији, коју је промјену изазвала немоћ жречева, који нијесу били у стању отклонити несреће, што су задесиле Египат због гњева Бога Израилскога. Египтолог Берч примјећује да је „за вријеме владавине Аменофиса III. ушло у Египат поклањање *Ашени* или *Атену*, или кругу сунчеву. Име *Атен* сјећа нас на јеврејски назив Господа: *Адонај*, или на сирски назив: *Адонис*, и служи доказом уведења нове, стране религије у Мисир.“

Ово односно свједочанство Манетона врло је слично библијској повјести књиге Исхода, ма да су у њему измијешана два различита догађаја, т. ј. излазак Израилћана из Мисира и изгнање хиксова или

Озбиљан рад ове анкетне комисије приводи се већ и крају, јер раденици којима је повјерен посао око израде уџбеника, дијелом су већ готови, а дијелом свршавају свој задатак. До сада има већ више уџбеника штампаних, који се у школама и употребљавају. Важност овијех књига заслужује опћу пажњу, особито пажњу свештенства. И ако су те књиге стручно прегледане и оцјењене и носе као добре књиге печат гаранције од самога св. архијерејског синода, ипак је потребно да се те важне књиге у књижевним листовима, а особито у богословским листовима и *прикажу*.

Из тога разлога и ја пишем ово и рећи ћу неколико ријечи о књигама, које су до сада изашле као уџбеници за средње заводе.

Православна Моралка за више разреде средњих школа израдио Сава Теодоровић, свештеник, професор и катихета у кр. реал. гимназији у Земуну, Н. Сад. Штампарија Ђ. Ивковића 1899. Цена 2 круне стр. 254. — Ова књига до сада је са више страна приказана и оцијењена и пожелала је са свијех страна достојну похвалу. Осим „Весника српске цркве“, „Гласа“ и многих другијех листова богословских и небогословских пропратили су ову књигу досада са препоруком многи архијереји. Ја пак приказујући ову књигу овдје не могу од свих тих похвалних приказа ништа одузети ни додати. Једино додајем као гимназијски катихета да сам предавајући прошле године моралку по овој књизи увјерио се на својим ученицима и у пракси, да ни мало не смета што је у тој књизи опширнији начин излагања, на против, ја сам са најбољим успјехом са два часа недјељно свршио сав изложени материјал и уз то га понављао.

Књига ова може корисно послужити не само ученику као уџбеник, него може послужити и сваком свећенику као руководство за ексорте и проповиједи. Па ипак из 38. броја „Бранкова Кола“ видимо, да је дотле од 1000 свештеника митрополије карловачке набавило ту књигу поред све препоруке само 80, а од 26 имућних манастира само њих 5 су узели 10 комада овијех књига!

Наука о богослужењу православне цркве или православна литургија за ученике средњих школа саставио Александар Живановић правосл. свећеник кр. проф. а катихета на средњим школама у Осијеку. Ср Карловци. Издање и штампа срп. ман. штампарије 1900. Цена 1 К. 20 п. стр. 115.

Красна је ово књига, достојна одобрења св. синода за школски уџбеник. Распоред садржаја, начин излагања, чистота и љепота у језику заслужује сваку хвалу. Тако одјевена књига и пристаје у ред добријех уџбеника. Поред овдје из ређаних опћих врлина ове књиге вриједно је нагласити да је писац у распореду садржаја врло смишљено извео одломак „састав православног хришћанског богослужења“.

Могло би се наћи некога који би рекао да не спада строго узевши у литургику оно опширно разлагање о светитељима, особито о србима свецима, него да то више иде у историју, но ко би тако судио — гријешнио би. Имао је разлога писац да онако изведе овај дио, и за то му баш иде хвала. Овај дио ове литургик допуњава наставне планове. Држим да ћу допринијети овој књизи кад уз све ово учиним и неке примједбе, које би се могле можда узети у обзир у другом издању.

Увод и почетак првог дијела ове књиге врло је лијепо изложен, али начин излагања је у том дијелу тежак за ученика четвртог разреда средњих завода. Ради лакшега разумијевања и учења морале би све реченице много краће и што лакше

бити; овдје пак налазимо неколико периода врло опширнијех као н. пр. на стр. 5. одозго период од 11 штампаних реда, тако исто на стр. 6. Уз то има и краћих реченица али са тешким тоном тако н. пр. „Појам о богослужењу православне цркве“ стр. 3., и „сврха православног богослужења“ стр. 3. и 4. Мало већа погрешка омакла се писцу у одложку „сврха правосл. богослужења“ када не навађа да је сврха богослужења и *саопћавање вијернима благодатнијех дарова*. То је главна сврха. Зато се свршавају богослужења у првом реду.

Не знам зашто писац није уз извјесне ријечи, за које каже да долазе од грчке ријечи и навео исте кад већ наводи латинске као *basilica, pars aperta, in-pluvium, alta ara, induo*, и т. д.

Требало је двије три ријечи о архитектури у опће, посебно о византијском стилу православних грађевина, о кубетима и т. д. рећи. Значење свијећа, особито воштанијех, требао је писац већ и као изврстан пчелар нешто опширније изнијети.

Ове и оваковз погрјешке су непримјетне према цијелој врло лијепо обрађеној књизи.

Ова књига као уџбеник послужиће на корист ученика а на дику њезина писца.

Хришћански катихизис православне цркве за средње школе саставио Михаило Миловановић јеромонах, гимн. катихета. Ср. Карловци. Срп. мањ. штампарија 1900. Цена 80 пот. стр. 92.

Ово је трећи уџбеник за средње заводе од св. арх. синода као добар проглашен. Овај уџбеник замјењује досадањи пријевод Филаретова пространог катихизиса са питањима и одговорима. По садржини у самој ствари је ово прерађен Филаретов катихизис. Прерада је марљиво и са успјехом изведена. У колико је катихизис по себи као и догматика тежи предмет за учење особито за ученике другога разреда средњих школа, па још у облику без питања и одговора у толико је састављач овога уџбеника олакшао предмет ученицима кратконом слога, чисто-том језика и прегледним распоредом садржаја. Држим да је требало олакшати ученицима овај предмет и тијем, што је требало уз цитате из светога писма донијети исте и у српском пријеводу. Ако је то потребно за ученике VII. разреда, што је предвидео г. Сава Теодоровић у својој Моралци, тим прије је потребно за дјецу другога разреда, која не могу нити сами преводити све те цитате, нити могу увјек на предавању упамтити значење тих цитата када им катихета преведе; најпошље као дјеца неће сваки пут узети српски пријевод св. писма те дч тамо потраже сами значење појединих цитата. Осим тога примјетити нам је још и ово: на страни 10. стоји: „Књиге новогa Завета написане су на грчком језику“. Биће да се писцу нехотице омакла ова погрјешка, кад не спомиње, да је Матејево јеванђеље на *јеврејском* језику написано било.

Иначе сва три овдје споменута уџбеника као што по унутарњој вриједности пристају за школске књиге, тако одговарају томе и по спољашњој лијепој изради својој.

Карловци.

Ив. Маширевић,
проф.-катихета.

Дописи.

Са овогодишњег пута по епархији Његовог Високопреосвештенства Господина Серафима Перовића АЕМ. херц.-захумског.

Гацко, 4. октобра 1900.

Слабо здравље сиједог Архипастира и народног мученика Њ. В. Господина Серафима, много је бриге задавало српском народу у Горњој Херцеговини, те вијест да је Он оздравио и да ће при концу септембра доћи и у нашу средину, свију нас је обрадовао.

Пошто је сиједи Архипастир пет дана пробавио у Невесињу, на 29. септембра дошао је у Фојницу и пошље прегледа парохијске цркве у истом мјесту, одсио је код пароха А. Братића, ње је отпочинуо до 2 сата по подне. Одатле је кренуо у Гацко у 2 с. у пратњи конс. савјетника преч. г. П. Поповића и парохијског капелана г. Т. А. Братића. Већ у Фојници су депутације из Гацка почеле сретати Њег. Високопреосвештенство, али главни дочек је био у Надинићима 8. км. далеко од Гацког. Ту је срело Њ. В. све чиновништво, грађанство и много сеоског народа, као и ђеца народне основ. школе из Надинића са својим учитељима госп. Роксандићем.

Пошље уобичајног поздрава Њег. Високопреосвештенство са својом пратњом сврнуо је у мјесну цркву гдје га је парох-надзиратељ преч. г. В. Вишњевац дочекао са крстом и Еванђељем и поздравио са кратким али врло лијепим говором у коме је изразио радост и задовољство српског народа што у својој средини види свога духовног поглавицу, који се свесрдно брине за срећу и бољитак православне српске цркве. Његово Високопреосвештенство захвалило је на поздраву и благословио народ, који га је после: „Исподаети Деспота“ поздравио са виšekратно бурно: Живио!

Из Надинића је кренуло Његово Високопреосвештенство у пратњи свих депутација и врло много коњаника пут Метохије (Гацко) Око 4^{1/2} с. приспјело се је у варош, ње су Њ. Високопреосвештенство на самом улазу у варош дочекали учитељи са школском дјецом на челу управљајућег учитеља г. Ст. Делића. Велике групе народа са пудањем топова увеличавале су улазак у варош, те је он био диван и величанствен. Поред свега труда и умора Његово Високопреосвештенство одмах посјети мјесну цркву и пошље молитве оде у свој стан, који му је била одредила овдашња српска општина, да ту одмори своје старачке кости од труда и пута.

Сјутра дан, т. ј. на 30. септембра Његово Високопреосвештенство посјети све отмјеније грађане, који су били врло љубазни, гостољубиви и захвални прама Њему. У подне тога истог дана српска општина џавала је званичан ручак у част Његовог Високопреосвештенства на који су били позвани грађани, чиновници, као и госп. Б. Романић, пуковник са својим ађутантом, који, као добар Србин и Хришћанин, бијаше дошао из Автовца, да посјети Господина Митрополита. Уз Његово Високопреосвештенство сједио је чувени јунак и борац српски војвода прото Богдан Зимоњић, те су један другоге причали своје доживљаје из потоњег рата.

Прву здравицу подигао је Њ. Високопреосвештенство за здравље и дуг живот Његова Величанства, која је пропраћена са бурно: „Многаја љета“. Остале здравице текле су уобичајним редом, те је ручак трајао до 3. с. по подне. У то доба Његово Високопреосвештенство посјетило је народну основну школу и увјерило

се о успјеху из вјеронауке у истој. Пошто је поучио дјецу да буду послушна и чврста у вјери и побожности, отишло се је у цркву на вечерњу, јер ејутра дан бијаше Неђеља и празник: Покров пресвете Богородице. Пошље вечерње молитве народ је допратио Њег. Вис. до стана на одмор.

Сутра дан 1 октобра раном зором народ се је почео окупљати на Михаљачама 2 кл. далеко од Метохије, где је Њег Високопр. Господин Серафим имао обновити једну цркву, која је проширивана. Уз пркос великој киши силан се свијет бијаше слегао око цркве, те у 8 сати звона огласише долазак Његова Високопреосвештенста који је ту одслужио божанствену литургију уз асистенцију пет свештеника и обновио поправљану цркву. На св. литургији Митрополит је у подужем говору поучио народ да држи и чува своју вјеру православну и народност српску, да држи своје старе српске обичаје и да живи у међусобној слози и љубави. Служба се је свршила тек у 11. сати и онда је после кратког одмора српска општина исте цркве под пресједништвом вриједног србина Митра Говедарице давала ручак, на коме је било више угледнијех Срба и све чиновништво из Гацка. Прву здравицу напио је Високопреосвештени г. Митрополит у здравље Владарево, нашто му је отздравео г. предстојник Наглић. Било је и више здравица од којих са своје вриједности и значајности морам споменути здравицу г. П. Поповића конс. савјетника, а тако исто и здравицу преч. г. В. Вишњевца, пароха.

Пошље ручка Његово Високопреосвештенство гледало је народне игре и кола, јер народ бијаше весело и расположено, па је тој веселости дао израза у игри и пјесми. Око 4 сата по подне кренуло је Његово Високопреосвештенство у свој стан у у Метохију.

На 2. октобра држана је свештеничка сједница гатачког протопопијата на којој је пречасни госп. Патриције Поповић прегледао парохијске матице и старије свештенике поучио о вођењу истих. Пошље тога је ријешено уређење парохија у истом протопопијату, које је много бриге задавало и свештенству и народу. Уређење је ријешено на опће задовољство а то је главна заслуга г. П. Поповића, као консист. савјетника у чији је реферат тај предмет спадао, јер се је прије ријешења потанко обавијестио у свему што је то уређење и олакшало. Исти дан прегледани су и рачуни црквене општине, а сутра дан т. ј. на 3. октобра Његово Високопреосвештенство наставило је свој пут у Билећу, остављајући иза себе најдивнију успомену у народу о своме овогодишњем боравку у нашој средини.

Испраћајући народ сиједог Архипастира пожелио му је дуга живота и добра здравља, на срећу и корист цркве и народа, а како Њему тако и преч. г. П. Поповићу конс. савјетнику, који је са својим понашањем и редом задобио потпуно повјерење и љубав свештенста и народа. —

П. Т.

Разно.

Полагање заклетве и посвећење новог Митрополита бањалучко-бихаћког. Нови Митрополит бањалучко-бихаћки вреч. г. Евгеније *Летница* положио је у Бечу заклетву вјерности у руке Његовог цар. и краљ. Апостолског Величанства у четвртак 7. (20.) децембра т. г.

Посвећење пак и свечана иншталација обавиће се 17. (31.) децембра у недјељу у Бањој Луци.

Катихетски испит. Дана 4. и 5. децембра т. г. у понедјељак и уторак полагао је српско-православни катихета сарајевске вел. гимназије г. јеромонах *Владимир Боберић* катихетски испит — први ове врсте у нас — пред нарочитом за то комисијом, коју је на основу *ad hoc* реципираног штатута карловачке митрополије благоизвољео одредити и поставити Високопресвештени АЕ. и Митрополит Господин Николај Мандић. За председника и испитавача именовало је Његово Високопреосвештенство ректора богословије и протојереја *впреч. госп. Милоша Лалића*, а за остале испитиваче још и *гг. впреч. протосинђела и професора богословије Петра Зимоњића*, *конс. савјетника јереја Дим. Јанковића* и професора богословије *Рад. Калембера*. Госп. Влад. Боберић положио је писмени и усмени испит са „врло добрим“ успјехом, те је једногласно за оспособљеног срп.-правосл. вјероучитеља за средње школе проглашен.

Богословија св. Саве. Указом од 30. новембра т. г. зваће се од сада богословско училиште у Београду; по закону од г. 1896., *Богословија св. Саве*. Уједно су указом од 1. дец. о. г. постављени на истој богословији за професоре: Драгољуб *Поповић* и Миленко *Вукићевић*.

Крсне карте: Од издавачке књижарнице *Милановића и Рајковића у Сарајеву* примили смо овај оглас: „Крсне карте“, дописнице са ликовима православних светитеља, на којима је уз лик светитељев, и тропар истога штампан славенским словима, а испод тропара ћирилским словима „*Срешна крсна слава!*“

Исте дописнице су израђене у једном од најбољих завода свијетле штампе на далеком сјеверу, те су и ликови строго по православном типу тако, да се истима ни у чему проговорити не може.

Од приспјелих дописница за сад имамо ове:

Св. Василије (Нова година). — *Св. Јован*. — *Св. Сава*. — *Васкрсеније Лазарево*. — *Васкрсеније Христово*. — *Св. Великомуц. Ђорђије*. — *Силазак св. духа* (Тројичин дан). — *Св. Амос пророк*. — *Видов дан*. — *Св. Апостол Петар и Павле*. — *Св. пророк Илија*. — *Св. Апостол Тома*. — *Св. Евангелист Лука*. — *Св. Великомуц. Димитрије*. — *Св. Архангел Михајло*. — *Св. ошаци Никола*. — *Св. Рождество Христово*. — *Св. Стефан Архиђакон*.

Кроз кратко вријеме приспјеће нам и друге дописнице ове врсте.

Није нам намјера хвалити исте, јер су оне већ похваљене и препоручене од свију наших српских листова, а то им је најбоља препорука.

Поједине карте продајемо **20** потура по комаду; **стотину** комада сортирано **осам** круна *просто од поштарине и паковања*. — Све поручбине извршујемо брзо и тачно *уз поузеће (per Nachnahme)*.

Ми ове карте намијенисмо православним Србима и Српкињама са жељом, да их они прихвате и пригрле истом љубављу, с каквом смо их ми издали.

Нове српске дописнице са сликама. Примили смо јуче десет српских карата, на којима су израђени ликови српских православних светитеља: св. Саве, Луке, Стефана, Димитрија, Арх. Михајла, Николе, Ђурђа и Јована, а једна карта представља Рождество, а друга Воскресеније Христово. Не допушта нам мали простор ове биљешке, да се потанко упустимо у оцјену ових умјетнички израђених дописница, констатујемо само то, да су израђене у строго православном духу и

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

да свака замисли и израдом својом одаје у сликару правог умјетника. Није ово једина добра страна ових дописница, јер колико су лијепе спољашњим обликом војим толико имају и иначе важан значај. До сада смо били поплављивани с страним дописницама са сликама које су нам представљали стране крајеве, сграна витешка дјела и мегдане, па зашто да наш свијет баца новац за те туђе ствари, зашто да заборављамо своје, — та зар не треба да пошта широм свијета разнесе дописнице са нашим сликама? Па и то је, и ако незнатан доказ да хоћемо да осјећамо и мислимо српски и православно. Ове дописнице нарочито ће добро доћи при честитању за свечарство а како су умјетнички израђене, моћи ће их сиротиња наша као мале иконе употребљивати. Те је карте издао г. Душаи Цекић, трговац у Загребу.

Јавне благодарности.

Висока Земаљска Влада у Сарајеву благоизвољела је овдашњој ново-саграђеној срп. православној цркви у Бастасима даровати ове скупоцјене утвари један крет за часну трапезу, један путир, један дискос, једно копље, једну кашичицу, једну звијезду, један покровац или дарак, један покровац за путир, један воздух, један покровац за часну трапезу, један илитон, два чирака за часну трапезу, једну петохљебницу, једну кутију или кивот, једну дарохранилницу са прибором, један пијат за просфору и посуде за топлоту.

На овом скупоцјеном и племенитом дару изјављује потписати у име овдашње срп. православне црквене општине и народа парохије басташке Високој Земаљској Влади најтоплију благодарност.

Српско-православно парохијско звање

Бастаси, 17, октобра 1900.

Никола Иваковић,
парох

Читуља.

Митрополит Дионисије. Са тугом и болом у срцу биљежимо да је неумитна смрт између живијех отргла митрополита Рашко-Призренског високопреосвештеног г. *Дионисија*, — родом Босанца — који је послје дугога и тешког боловања преминуо 7. (20.) децембра о. г. у Скопљу. Српска православна црква у Старој Србији претрпјела је смрћу свога јерарха велики губитак, јер је у њему изгубила добра и пожртвовна Архипастира. Дијелећи тугу сестринске нам цркве у Ст. Србији молимо се Господу да подари небеског насеља души блаженоупокојеног митрополита *Дионисија*. Ећчнал паматъ!

Званични огласи.

Српско-православна АЕМ. консисторија Дабро-босанска.

Број 2164

1. ех. 1900.

1—3

ЕДИКТ.

Ђоко Костић-Кочић-Николић, из Сарајева, који се наводно негдје у краљевини Србији налази, позива се овијем, да се потписаном духовном суду до 1. марта 1901. год. тим сигурније пријави, што ће се иначе од његове законите супруге Јоке рођ. Карабатак, из Сарајева, започети бракоразводни процес и без њега, односно са његовим уреда ради службено постављеним заступником довршити.

Из сједнице АЕМ. Консисторије Дабро-босанске, држане у Сарајеву 17. новембра 1900.

АЕМ. Консисторија Дабро-босанска.

Управа српско-прав. Митрополије Зворничко-Тузланске.

Број 900. ех 1900.

2—3

ЕДИКТ.

На молбу Јелке Поповића, рођене Теодоровића, из Бос. Шамца, да се са прије 12-година одбјеглијем законитијем својим супругом Јефтом Поповићем, тежаком из Д. Скугрића, брачно разведе, позива се Јефто Поповић, да овој митрополитској управи као духовном суду, до почетка јануара 1900, лично или писмено се пријави, мјесто својег сталног боравка назначи и по потреби себи заступника именује, јер ће се иначе по стању прибављених података и тужбе, а са службено постављеним заступником, по постојећим прописима брачни процес водити и коначно довршити.

У Д. Тузли, 20. октобра 1900.

Управа српско-православне Митрополије зворничко-тузланске.

„Источник“ излази два пута и то половином и крајем мјесеца. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор. или 8 круна, а на пола године 2 фор. или 4 круне; за стране земље на цијелу годину 5 фор. или 10 круна, а на пола године 2.50 фор. или 5 круна. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене Претплата се шаље администрацији листа у Сарајево, а рукописи уредништву у Рељево код Сарајева. Рукописи се не враћају.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића и друга у Сарајеву.

Администрација "Источника".

рати га.

није баш похваљно лист читати, а не пла-
вех једном измире, јер сами знају, да за њих
пина одавно заосталих дужника, да свој дуг

Уједно се пак опомињу и она неколи-

лодине администрацији доставе.

свештенства претплату прикупе и до конца ове
звана у Босни и Херцеговини, да од подручјем

Нарочито се позивају протопрезвитерска

рачуна пречистити.

исплатити и на своје вријеме са штампарском

би и ми могли што прије штампарске трошкове

своју дужну претплату што скорије измире, како

дине, то се умољавају гл. претплатници, да нам

Пошто се већ приближује и свршетак го-

цима "Источника".

II. н. претплатницима и дужни-

правица о користи заната, особито у приликама нашега народа. 5. „Мали пчелар“, кратко упутство за пчеларе.

У **Календару Матичину** ће бити све оно што доносе наши бољи календари: календарски део, опис празника и житија светаца, шематизам наших автономних власти, статистички податци о Аустро-Угарској Монархији и о Србима, српски летопис, практична казаљка о вашарима, пошти и телеграфу, о жељезници и ларним бродовима, поуке из економије и о чувању здравља, упутство у новим законима, преглед главних догађаја у Европи са сликама, преглед главних догађаја у Српству посљедње године са сликама, упутство шта да се чита, и још пуно других поучних и забавних ствари; где год буде потребе, биће додана и слика.

„Књиге за народ“ и Календар у један пут ће се разаслати претплатницима и члановима Матичиним у октобру 1901. године.

ПРЕТПЛАТА ЗА ОВЕ КЊИГЕ

1. Чланови Матичини добивају све књиге, горе наведене, бесплатно. Члан Матичин плаћа или 100 круна у једанпут, или сваке године по 20 круна за пет година. Чим члан уплати први оброк од 20 круна, добива све књиге које изађу те године.

2. „Летопис“ и „Књиге Матице Српске“ добивају се за претплату од 6 круна или 7 динара.

3. „Књиге за народ“ с Календаром добивају се за претплату од 1 круне или 1 дин. и 30 п.

Рок претплати је за „Летопис“ и „Књиге Матице Српске“ до краја јануара 1901. године, а „Књигама за народ“ до краја јуна 1901. године.

У Новом Саду, новембра 1900.

Др. Милан Савић с. р.
секретар.

Председник Матице Српске:
А. Хаџић с. р.

